

Sfeervol Meerssen

GEMEENTE
Gulpen-Witterm

Gemeente Stein

gemeente
Simpelveld

gemeente
vaals

voerendaal

Gedeputeerde Staten van Limburg
Cluster Ruimte
t.a.v. mevrouw J. Wijns
Postbus 5700
6202 MA Maastricht

Zienswijze ontwerp-Omgevingsvisie Limburg

Geacht College,

Komende jaren staan we samen als overheden, bedrijven, maatschappelijke partners samen met onze inwoners voor grote fysieke uitdagingen in onze leefomgeving. Als negen kleinere, Zuid-Limburgse gemeenten hebben wij eind 2018 de handen in één geslagen en hebben we onder leiding van Luc Soete een Strategisch Actieplan Middengebied Zuid-Limburg (Van groen hart tot groene long) vastgesteld.

Wij hebben de gemeenschappelijke ambitie om samen met triple-helix partners het Middengebied te ontwikkelen als een duurzame 'groene long' voor de hele Zuid-Limburgse regio. Dit vindt plaats aan de hand van zes strategische actiepunten:

- Het Middengebied ontwikkelen als experimenteerregio op het gebied van energietransitie en duurzaamheid
- Het activeren van 'de groene long' functie van het Middengebied: een gezondheidsoase van hoge luchtkwaliteit in Zuid-Limburg
- Het positioneren van het Middengebied als centrum van integrale kwaliteitslandbouw met focus op productie voor lokale afzet, korte ketens en agrariërs als landschapbeheerders
- Het Middengebied als 'creatie highland' voor vernieuwend, kleinschalig ondernemerschap
- Het benutten van de sterke sociale samenhang en saamhorigheid als aantrekkingsfactor voor zowel jong als oud
- De ontwikkeling van Zuid-Limburg tot een 'green destination'; het duurzaam maken van de hele toeristische sector.

We geven dit vorm in een uitvoeringsprogramma aan de hand van een viertal programmalijnen, te weten:

1. Landbouw en Landschap
2. Duurzaamheid
3. Vitale samenleving
4. Toerisme van de toekomst

Sfeervol Meerssen

GEMEENTE
Gulpen-Witterm

Gemeente Stein

gemeente
Simpelveld

gemeente
vaals

voerendaal

Overkoepelende kernwaarden die wij hierbij hebben vastgelegd:

- Kwaliteit: minder is meer, keuze voor slow waar dat mogelijk is, omgevingsinclusief, met wederkerig respect en oog voor de lange termijn.
- Kleinschaligheid: fijnschalig, met de mogelijkheid om vele bloemen te laten bloeien, inzetten op verscheidenheid aan mogelijkheden.
- Innovatie: ruimte om te experimenteren, nieuwe mogelijkheden ontdekken, proeven en proberen.

Wij maken graag van de gelegenheid gebruik om schriftelijk onze zienswijze kenbaar te maken op de ontwerp-Provinciale Omgevingsvisie (POVI). Wij doen dit gezamenlijk als negen gemeenten uit het Middengebied van Zuid-Limburg¹. Deze zienswijze is aanvullend op de zienswijzen van de individuele gemeenten en andere samenwerkingsverbanden waarin wij participeren en heeft betrekking op de ontwerp-POVI in relatie tot onze ambities en opgaven zoals wij die hebben vastgelegd in het Strategisch Actieplan Middengebied Zuid-Limburg en het daarbij behorende uitvoeringsprogramma.

Onze zienswijze is als volgt opgebouwd:

1. Algemeen
2. Thematisch deel
3. Regiovisie Zuid-Limburg
4. NOVI-gebied Zuid-Limburg

1. Algemeen

Als Middengebied zijn wij meer dan bereid samen met u te werken aan een toekomst-bestendig Zuid-Limburg. Onze ambitie is het sterker, gezonder en vitaler maken van Zuid-Limburg als geheel, vanuit de kernwaarden kwaliteit, kleinschaligheid en innovatie. Wij zien in de ontwerp-POVI meer dan voldoende aanknopingspunten om als Middengebied de komende jaren samen met de Provincie Limburg, de overige Zuid-Limburgse gemeenten en uiteraard de triple-helix partners een bijdrage te leveren aan de uitdagingen en opgaven met betrekking tot het landelijk gebied en duurzame mobiliteit zoals beschreven in de Regiovisie Zuid-Limburg en een aantal algemene thema's uit de ontwerp-POVI waaronder gezondheid, cultuur, sport en erfgoed, circulaire economie, vrijetijdseconomie, energie, land- en tuinbouw, natuur en landschap.

¹ De gemeenten: Beekdaelen, Eijsden-Margraten, Gulpen-Witterm, Meerssen, Simpelveld, Stein, Vaals, Valkenburg aan de Geul en Voerendaal.

Sfeervol Meerssen

GEMEENTE
Gulpen-Witterm

Gemeente Stein

gemeente
Simpelveld

gemeente
vaals

voerendaal

2. Thematisch deel

Blz. 23 Limburgs principe: Meer stad, meer land

U geeft aan landelijke gebieden juist te ontwikkelen als tegenhanger van de drukkere stedelijke gebieden. Hierbij willen wij de complementariteit tussen bebouwde gebieden en platteland benadrukken. Er is geen sprake van een tegenstelling, juist de nadruk op groei in de stad en de geborgenheid, veiligheid en groene dorps bestaan in combinatie met het ondernemende en bedrijvige karakter, de hoogwaardige (stedelijke) faciliteiten en de bereikbaarheid maken de regio Zuid-Limburg als geheel uniek.

Thema Veiligheid (Gezondheid)

Wij willen benadrukken dat het Middengebied als 'gezondheidsoase' en experimenteeromgeving dient voor de opgaven waar we samen in Zuid-Limburg voor staan. Hier zien wij een belangrijke verbinding met de stedelijke transformatie en de daarmee samenhangende sociale en gezondheidsachterstanden. De ruimte, rust en het groen werken als groene long voor de gezondheid van onze inwoners. Het Middengebied biedt vanuit haar holistische benadering (in de zin van integraliteit van de verschillende programmalijnen en thematieken) kansen om de gezondheid van onze inwoners te verbeteren. Een letterlijke voedingsbodem, die alle aspecten van (positieve) gezondheid en een kwalitatief goede leefomgeving omvat. Een van de directe aansluitingen op de Sociale Agenda en Trendbreuk is de uitrol van de Gezonde Basisschool van De Toekomst in het Middengebied.

Thema Cultuur, sport en erfgoed

In het Middengebied missen we een professionele infrastructuur op het gebied van cultuur, sport en erfgoed. Daarentegen is er legio aanbod van verenigingen en organisaties die op dit gebied werkzaam zijn. Deze organisaties vormen in het Middengebied een (groot) deel van het sociaal kapitaal en -netwerk in een omgeving van rust, ruimte en natuur. Deze aspecten hebben (direct) effect op de kwaliteit van leven van de inwoners. Door het bundelen van de krachten en gebruik te maken van de infrastructuur in het stedelijk gebied, dragen we bij aan een toekomstbestendige leefomgeving. Versterking, vernieuwing en verbreding van het cultureel aanbod is noodzakelijk voor de toekomstbestendigheid van de gemeenschappen in het Middengebied.

Thema Economie

In de ontwerp-POVI (blz. 53) geeft u aan dat startende en groeiende bedrijven in de stedelijke omgeving en campussen voor hun kennis en onderzoek gefaciliteerd moeten worden met experimenteerruimte in de vorm van 'field labs'. Als Middengebied willen we de verschillende ontwikkelingen op het gebied van landbouw en landschap, duurzaamheid en vitale samenleving samen laten komen in een (euregionale) proeftuin 'GreenExperience'. Met de proeftuin wordt een ontwikkeling gestart richting kenniscentrum en field lab, waarin experimenten op het gebied van landschap, landbouw, voedsel, gezondheid, samenleven, vrijetijdseconomie, ondernemen en duurzaamheid in een bronsgroene regio ruimte krijgen.

Sfeervol Meerssen

GEMEENTE
Gulpen-Witterm

Gemeente Stein

gemeente
Simpelveld

gemeente
vaals

voerendaal

De proeftuin wordt gevormd door een samenwerking (fysiek en digitaal/virtueel) met overheden, onderwijs en wetenschap, bedrijfsleven en inwoners, waarin experimenten, kennis en innovatie elkaar versterken. Graag verkennen wij samen met u deze ambitie.

Vrijetijdseconomie (blz. 60 e.v.)

De ontwerp POVI gaat in op de locatie van ontwikkeling van hotels en dagrecreatieve voorzieningen. Hierbij ontbreekt een aanduiding in schaalgrootte en conceptuele inpassing (locatiepassend) in het landschap. Wij willen het kwaliteitsbezoek verhogen door inzet van locatiepassende en kwalitatieve initiatieven. Juist in het Middengebied, waar lokale voorzieningen ten behoeve van de leefbaarheid onder druk staan, verwelkomen we graag gasten die onze cultuur willen proeven, omarmen en respecteren. Hierbij passen kleinschalige verblijfsaccommodaties en passende dagrecreatieve voorzieningen. Denk bijvoorbeeld aan een wijngoed waar cultuur en educatie centraal staan. Een bezoekerscentrum dat vertelt over De Grote Verhalen in het Middengebied, creatieve innovatieve verblijfslocaties etc. die in een stedelijke omgeving niet tot hun recht zouden komen. De spreiding van verblijf van gasten zorgt tevens voor een spreiding van de bezoekersstromen, waardoor de druk verdeeld wordt over de regio en het Heuvelland ontlast wordt.

Op blz. 60 zien wij onder het kopje vrijetijdseconomie 3^e aandachtspunt graag het volgende toegevoegd: *GROOTSCHALIGE hotels en dagrecreatieve voorzieningen horen in stedelijk gebied [...]. Voor het landelijke Middengebied reserveren wij kleinschalige innovatieve initiatieven, passend bij de cultuur en het landschap van de locatie.*

Tevens zouden wij op blz. 60 het volgende aandachtspunt toegevoegd zien:

- Wij stimuleren de ontwikkeling van een sectorplatform dat quattro-helix netwerkverbindingen legt en integraal functioneert voor de gehele Zuid Limburgse Vrijetijdseconomie binnen een blijvend vijf sterren landschap.

Circulaire economie (blz. 58)

De nadruk in de ontwerp-POVI ligt primair op het nationale en internationale belang van een circulaire economie. Wat ons betreft mag hier ook meer aandacht komen voor het lokale belang van circulariteit waarbij het behoud van een duurzame leefomgeving die verbonden is met een kwalitatief hoogwaardig landschap en de aanwezigheid van een krachtige sociale gemeenschap centraal staat.

Op pagina 166 geeft u het volgende aan:

- Zuid-Limburg heeft zich ontwikkeld tot een circulaire samenleving, waarin onder andere de Chemelot-site en campus als motor en proeftuin functioneert. De omschakeling naar een niet-fossiele samenleving is ook in de mobiliteitssystemen doorgevoerd.

In het Middengebied gaan we samen met lokale partners afvalstromen ombuigen tot nieuwe grondstoffen, de voedselketen aanpakken en de landbouwketen circulair maken. Wij willen een proeftuin zijn voor kleinschalige innovatieve productieprocessen en nieuwe businessmodellen die bijdrage aan een circulaire economie. Denk hierbij onder anderen aan het inzetten van groenafval voor het verbeteren van de bodemkwaliteit, het initiatief van de "Herenboerderij" en initiatieven die bijdragen aan transitie van eigendom naar duurzaam gebruik waaronder uitrol van elektrische deelauto's. Gelet op onze gezamenlijke ambities op dit terrein trekken we graag gezamenlijk met u op.

Thema Energie

In de ontwerp-POVI geeft u aan dat u inwoners maximaal bij het nemen van maatregelen en het opzetten van initiatieven wilt betrekken. Als Middengebied werken wij aan instrumenten om inwoners en bedrijven optimaal te informeren en faciliteren we de samenwerking binnen gemeenschappen door initiatieven, kartrekkers en specialisten met elkaar in verbinding te brengen. Graag stimuleren wij samen met u de bewustwording, medezeggenschap bij oplossingsrichtingen en de zelfredzaamheid van onze inwoners.

Samen met de andere gemeenten in Zuid-Limburg willen wij op het gebied van energietransitie en duurzaamheid een experimenteerregio zijn. Met name in ons buitengebied en in onze kleine kernen en gehuchten ligt een grote opgave ten aanzien van de betaalbaarheid en leveringszekerheid van het elektriciteit en warmte. Wij vragen u dan ook om bij de uitwerking van de Provinciale Energiestrategie (PES) hier rekening mee te houden. Wij denken graag met u meer naar mogelijkheden om kleinschalige alternatieven passend in het karakteristieke Zuid-Limburgse landschap te stimuleren.

Thema Land- en tuinbouw

In de ontwerp POVI is voldoende aandacht voor vrijkomende agrarische bebouwing. Echter niet alle agrarische bebouwing wordt richting toekomst behouden. Een gedeelte van de agrarische bebouwing leent zich niet voor hergebruik dan wel zou sloop vanuit landschappelijk oogpunt een betere optie zijn. U geeft aan dat sloop een optie is, doch hoe wij gezamenlijk deze slooppogave kunnen aanpakken wordt niet nader geduïd. Graag zouden wij zien dat u deze slooppogave actief ondersteunt.

Ook is er weinig aandacht voor (vrijkomende) agrarische gronden. Bij beëindiging van het agrarisch bedrijf komen niet alleen de bedrijfsgebouwen leeg te staan, maar wordt ook vaak agrarische grond verkocht aan steeds groter wordende bedrijven waardoor de kans op schaalvergroting en meer akkerbouw aanzienlijk toeneemt, hetgeen de kleinschaligheid van het landschap kan aantasten. Juist bij nieuwe verdienmodellen en een andere manier van landbouw, kan gestuurd worden met de inzet van gronden. U geeft op blz. 107 aan dat u uw pachtbeleid wilt aanpassen en mogelijke voorwaarden op het gebied van natuurbeheer te stellen. Wij zouden graag samen met u willen kijken welke mogelijkheden het grondbeleid biedt om ervoor te zorgen dat de juiste ontwikkeling op de juiste plaats kan worden ingezet, en meerdere doelen gediend kunnen worden.

Sfeervol Meerssen

GEMEENTE
Gulpen-Witterm

Gemeente Stein

gemeente
Simpelveld

gemeente
vaals

voerendaal

Wij hechten veel belang aan het herstellen van de biodiversiteit in de bodem. Bodemdiversiteit draagt bij aan het behoud van levensprocessen en duurzaam bodemgebruik draagt bij aan een gezond ecosysteem. De agrarische sector heeft een belangrijke rol in deze keten. De wijze waarop de agrariër zijn land bewerkt/monocultuur brengt schade toe aan de bodemdiversiteit. Een omslag is noodzakelijk. Wij zouden dit aspect graag uitdrukkelijker in de POVI zien terugkomen.

Thema Water

In het thema water gaat u in op klimaatadaptatie. Ook als Middengebied gaan wij voor een klimaatbestendige toekomst. Daarin hebben wij andere opgaven en oplossingsrichtingen dan het stedelijk gebied.

Wij willen zorgdragen voor een veilig leefklimaat voor onze inwoners en beperkt schade die ontstaat als gevolg van klimaatverandering. Om dit te bereiken gaan we een aantal ingrepen doen, voornamelijk in en met respect voor het landschap. Wij willen o.a. de kennis op het gebied van de aanpak van waterproblematiek en landschap met elkaar in verbinding brengen en gezamenlijk tot één plan komen.

Thema Landschap

In het Middengebied zetten wij in op het behouden en versterken van ons kleinschalig landschap maar ook op het behouden en versterken van biodiversiteit en bodemdiversiteit. Wij willen hiervoor projecten opzetten en ondersteunen die het landschapsbeheer borgen, maar ook de biodiversiteit fors verhogen. U geeft aan dat een Provinciaal belang is het in stand houden van de biodiversiteit (blz. 103 koptekst), volgens ons zou dit juist 'het versterken van de biodiversiteit' moeten zijn.

U geeft aan in het kader van het verpachten van gronden nadere voorwaarden te willen stellen, maar wij zouden ook in overweging willen geven om samen met de Middengebied gemeenten, maar ook de terreinbeherende instanties, waterschap en wellicht private partijen gezamenlijk te kijken welke gronden minder geschikt zijn voor de landbouw, maar uitermate geschikt voor het vergroten van de biodiversiteit en deze gronden dan ook gericht hiervoor in te zetten. Wij zouden graag zien dat u ons, en andere betrokkenen actief ondersteunt bij projecten die het landschapsbeheer borgen, maar ook de biodiversiteit fors verhogen (capaciteit/ middelen/ kennis en kunde).

3. Regiovisie Zuid-Limburg

Algemeen

Wat ons betreft zou in de Regiovisie Zuid-Limburg explicieter de verbinding tussen de sociale opgaven en stedelijke transformatie en de opgaven met betrekking tot het landelijk gebied tot uitdrukking mogen komen. Eerder hebben wij al aangegeven dat wij het Middengebied zien als de 'groene long' van Zuid-Limburg (zie onze zienswijze thema Veiligheid/Gezondheid).

Sfeervol Meerssen

GEMEENTE
Gulpen-Witterm

Gemeente Stein

gemeente
Simpelveld

gemeente
vaals

voerendaal

Blz. 167/168

Eén van de opgaven uit de Regiovisie Zuid-Limburg betreft het uitbouwen van de kwaliteiten van het buitengebied en het versterken van het landschap en de natuur. In dit kader spreekt u over 'de binnentuin' van Zuid-Limburg en verwijst u naar de kernwaarden (kwaliteit, kleinschaligheid en innovatie) die wij in ons uitvoeringsprogramma hebben opgenomen. Voor eenduidigheid en herkenbaarheid, verzoeken wij u 'binnentuin' in de POVI te vervangen door 'Middengebied'.

Blz. 167 ev. Opgaven landelijk gebied

Als Middengebied willen wij ons tussen de stedelijke agglomeratie positioneren als centrum van integrale kwaliteitslandbouw met focus op de productie voor lokale afzet, korte ketens en agrariërs als landschapsbeheerders. Om dit te bewerkstelligen pakken wij een aantal tactische en operationele activiteiten op. Zo willen wij inzetten op een analyse van de agrarische sector in combinatie met de inzet van een vitaliteitsmanager, om te weten wat in de sector speelt en waar mogelijk partijen (quattro-helix) bij elkaar kunnen komen. Daarnaast willen wij op zoek naar verdienmodellen om ook in de toekomst het landschapsbeheer te borgen. Wij willen de vraag en aanbod naar en van lokale producten in kaart brengen, inclusief een onderzoek naar de mogelijkheden van een regionaal distributiecentrum. Wij willen experimenteren, getuige ook de deelname samen met de provincie Limburg aan de EO Wijersprijz. Wij willen samen met u bekijken hoe de opbrengsten hiervan ook daadwerkelijk toegepast kunnen worden.

Wij willen dus op zoek naar manieren om anders te boeren in het Zuid-Limburgse landschap, waarbij er ook oog voor hebben dat krimp in de sector leidt tot leegstand en naar verwachting schaalvergroting van bedrijven met als gevolg aantasting van ons kleinschalig landschap.

In de ontwerp POVI wordt ingezet op kringlooplandbouw als de manier om anders te boeren, maar zouden dit graag anders willen zien en ook op zoek gaan naar verdienmodellen om het toekomstig landschapsbeheer te kunnen borgen.

Blz. 175 4d. Vrijtijdseconomie

Hoewel we in Zuid Limburg reeds hard werken aan de kwaliteit van ons gezamenlijk toeristisch product, loopt de regio qua groei in werkgelegenheid binnen de sector achter ten opzichte van de landelijke groei. We missen een strategie om deze dalende groei tegen te gaan.

Daarnaast missen we een sectoraal platform waar kennis, netwerk, krachten en financiële middelen op integrale wijze gedeeld en gebundeld worden. De sector mist tevens ruimte om te experimenteren met kleinschalige innovatieve initiatieven. Het Middengebied is met haar stedelijke achterban, waar belangrijke kennis voor handen is, de ideale locatie om kleinschalige innovatieve initiatieven te ontplooiën. Dit is nodig om de sector blijvend aantrekkelijk te houden voor zowel potentiële gasten, alsook jonge werknemers die we graag binnen de regio houden.

4. NOVI-gebied Zuid-Limburg

Als mogelijk NOVI-gebied is Zuid-Limburg in beeld bij het Rijk, vanwege het belang van het verzilveren van grensoverschrijdende economische kansen/agglomeratievoordelen en het wegwerken van sociale en gezondheidsachterstanden in combinatie met de stedelijke transformatie. Ook als Middengebied zijn wij betrokken bij de totstandkoming van het plan van aanpak om te komen tot een NOVI-gebied Zuid-Limburg.

Wij vinden het belangrijk dat de focus zich richt op de opgaven waar we in Zuid-Limburg breed voor staan en dat in het licht van hoe maken we Zuid-Limburg krachtiger en hoe realiseren we dat we als overheden samen met triple-helix partners Nederland groter maken.

Met name in relatie tot het meerjarig maken van afspraken met het Rijk zou het sterk zijn als de focus voor Zuid-Limburg breed gericht is op de ontwikkeling van de 'mens', de 'leefomgeving' en de 'relatie met het buitenland'. De pijler van de leefomgeving is volgens ons zeer wezenlijk gezien de kenmerken van Zuid-Limburg en de transitieopgaven (duurzaamheid, landbouw, recreatief/toeristisch) waar we voor staan en de kansen die dit biedt voor wat betreft de sociale opgaven ('mens').

Wij verwachten dan ook binnen het Novi-gebied Zuid-Limburg nadrukkelijk een gezamenlijke alliantie te kunnen vormen met publieke en private stakeholders op de thema's Landbouw en Landschap, Duurzaamheid, Mobiliteit, Toerisme van de toekomst, Wonen en Gezondheid. In dat licht zien we een belangrijke rol weggelegd voor Provincie en Rijk als dé motor in faciliterende en aanjagende zin (capaciteit, middelen, euregionaal/nationaal netwerk, kennis/kunde), daar waar knelpunten optreden rondom dan wel innovatie en experimenteerruimte gestimuleerd dient te worden.

Tot slot

In beeldspraak met Covid-19 moeten we er voor zorgen dat nu en naar de toekomst toe het Middengebied, de groene long van Zuid-Limburg, vitaal blijft. We moeten blijven investeren in de kernkwaliteiten. De ontwikkelingen op het gebied van demografie (ontgroening en vergrijzing), wonen (beperkte huursector, beperkte doorstroming en beperkt aanbod voor starters alsmede een verouderde woningvoorraad), landbouw (krimp van de sector dat leidt tot leegstand, schaalvergroting terwijl behoefte is aan inclusieve landbouw met korte ketens), natuur en landschap (beheer staat onder druk door afnemende middelen en afname van aantal hoeders van het landschapen), toerisme (verouderd productaanbod en veranderende vraag) en mobiliteit (veranderende vervoersvoorzieningen in omvang en vorm waarop de infrastructuur niet op ingericht is) zetten de kernkwaliteiten onder druk en voordat we het weten zijn de longblaasjes aangetast. Daarbij komen nog de opgaven op het gebied van duurzaamheid. Deze vragen, gezien de karakteristieken van dit gebied, andere oplossingen, dan elders in het land. Kortom, de opgaven in het Middengebied zijn complex, maar vragen bovenal doorgaans om andere type investeringen dan in het stedelijk gebied; investeringen die veelal kleinschaliger van aard zijn en gebaseerd zijn op maatwerk, experimenteerruimte, innovatiekracht en specifieke expertise, met inzet van gemeenschappen, maatschappelijk

Sfeervol Meerssen

GEMEENTE
Gulpen-Wittern

Gemeente *Stein*

gemeente
Simpelveld

gemeente
vaals

voerendaal

investeerders en nieuwe financiële aanjaagmodellen met doorzettingsmacht vanuit de overheden. Alleen dan zullen we als Middengebied een zuurstofrijke omgeving zijn met toekomst en blijvende betekenis voor het stedelijke gebied, de Euregio en de rest van Nederland.

Wij vertrouwen erop u voldoende te hebben geïnformeerd en zien met belangstelling de definitieve POVI tegemoet.

Voor contact naar aanleiding van deze zienswijze kunt u zich richten tot Pascal Janssen, procesregisseur Middengebied Zuid-Limburg (pascal.janssen@gemeentestein.nl; postbus 15 6170 AA Stein).

Met vriendelijke groet,

namens de gemeenten van het Middengebied Zuid-Limburg,

Nicole Ramaekers-Rutjens, *Burgemeester gemeente Gulpen-Wittern*

Roy van der Broek, *Wethouder gemeente Beekdaelen*